Luonnonvarakeskus

Dnro 125/00 00 02 00/2019

24.1.2019

Asia: E 100/2018 vp Valtioneuvoston selvitys: EU:n strateginen pitkän aikavälin visio vauraasta, modernista, kilpailukykyisestä ja ilmastoneutraalista taloudesta

Eduskunta
Maa- ja metsätalousvaliokunta

Asiantuntijalausunnon esittäjä: erikoistutkija Esa-Jussi Viitala

Luken asiantuntijalausunto

1 Johdanto

Maa- ja metsätalousvaliokunta on pyytänyt Luonnonvarakeskuksen lausuntoa Valtioneuvoston selvityksestä, joka koskee EU:n strategista pitkän aikavälin visiota vauraasta, modernista, kilpailukykyisestä ja ilmastoneutraalista taloudesta. Luonnonvarakeskus keskittyy lausunnossaan oman toimialansa asioihin.

2 Lausunto

Luonnonvarakeskuksen näkemyksen mukaan komission strateginen pitkän aikavälin visio on tärkeä virstanpylväs. Se osoittaa suunnan EU:n energia- ja ilmastopolitiikalle mutta merkittävältä osin myös unionin muille politiikoille. Valtioneuvoston selvitys tuo esille joitakin Suomen kannalta keskeisiä asioita strategiassa.

Ilmastoneutraaliin yhteiskuntaan siirtyminen tulee olemaan valtava taloudellinen ponnistus. Valtioneuvoston selvityksessä tuodaan esiin tarve luoda tämän siirtymän toteutukseen tarpeeksi joustavat mekanismit. Myös Luken näkemyksen mukaan olisi kustannustehokkuuden näkökulmasta perusteltua tarkastella mahdollisuutta päästökauppasektorin, taakanjakosektorin ja LULUCF-sektorin välisten joustojen kasvattamiseen sekä kansainvälisten joustomekanismien käyttöön, samoin kuin kiinteistökohtaisen lämmityksen ja jäähdytyksen sisällyttämistä päästökauppaan.

Kansainvälisten joustomekanismien avulla voitaisiin tukea myös hiilivarastojen säilymistä ja kasvattamista kehittyvissä maissa. Tämä voisi tarkoittaa luonnonmetsien suojelun ja kestävän käytön edistämistä sekä eroosion ja aavikoitumisen torjuntaa esimerkiksi Afrikassa. Keski-Afrikan sademetsät ovat yksi maailman suurimmista maanpäällisistä hiilinieluista ja arvokkaimmista biodiversiteettialueista. Saharan eteläpuolella sijaitsevaa Sahelin aluetta puolestaan on pidetty yhtenä herkimmistä ilmastonmuutoksen kannalta. Alueella asuu 300 miljoonaa ihmistä, mutta nopean väestönkasvun seurauksena Sahelin väestömäärä voi olla vuonna 2050 jo samaa luokkaa kuin EU:ssa.

Ilmastomuutoksen hillintään tähtäävien ja metsiin perustuvien toimenpiteiden kustannustehokkuus Sahelin ja Keski-Afrikan kaltaisilla alueilla on luultavasti erittäin korkea. Tämänkaltaisilla toimenpiteillä voidaan myös aikaansaada laajempia myönteisiä taloudellisia ja sosiaalisia vaikutuksia ja sitä kautta ennalta ehkäistä köyhyyttä sekä pakolais- ja siirtolaisvirtoja.

Komission tiedonanto ja valtioneuvoston selvitys tuo esille kysymyksen biotalouden ja hiilinielujen välisestä yhteydestä. Biomassa voi korvata hiili-intensiivisiä materiaaleja ja fossiilisia polttoaineita, mutta nettonollapäästöjen tavoittelu laajamittaisesti esimerkiksi Euroopan metsien hakkuita lisäämällä voi johtaa myös negatiivisiin vaikutuksiin. Kokonaisvaikutuksen arvioiminen on vaikeaa, koska lopputulos riippuu pitkälti siitä, millaisia materiaaleja ja polttoaineita biomassalla on tarkoitus korvata. Myös tarkasteltavalla aikajänteellä ja kestävyystavoitteiden keskinäisillä painoarvoilla on suuri vaikutus lopputulokseen.

Biomassan tuotanto energiaksi vaatii paljon maa-alaa. Tämä on merkittävä haaste, koska biomassaa tullaan jatkossa tarvitsemaan entistä enemmän myös mm. pakkaus-, hygienia- ja tekstiilituotteisiin. Tutkimusten mukaan biomassan tuotannon kannalta potentiaaliset alueet Euroopassa ovat suurelta osin samoja, joilla on suurin merkitys biodiversiteetin kannalta. Tämä rajoittaa biotalouden mahdollisuuksia. Biomassan tuontiin Euroopan unionin ulkopuolelta taas liittyy merkittäviä ongelmia.

Lisäksi hiilineutraalisuuden nykyinen käsite ja siihen liittyvä politiikka, erityisesti puun käyttö energiaksi, voi tuottaa kannustimia korvata luonnonvaraisia tai luonnonmukaisesti hoidettuja metsiä nopeakiertoisilla bioenergiaviljelmillä tai muuten aikaisempaa intensiivisemmällä metsien hoidolla ja käytöllä. Tästä voi aiheutua negatiivisia hiilipäästöjä samoin kuin muita haitallisia ympäristövaikutuksia sekä EU:ssa että globaalisti.

3 Lausunnon tiivistelmä

Yhteenvetona Luonnonvarakeskus toteaa, että komission strateginen pitkän aikavälin visio on tervetullut aloite ja valtioneuvoston selvitys asiasta tuo esille joitakin jatkokeskusteluiden kannalta olennaisia näkökohtia. Konkreettiset askeleet strategian toteuttamiseen tulevat olemaan erittäin vaativia.

Luonnonvarakeskuksen näkemyksen mukaan strategian toteutuksessa olisi tärkeä luoda sellaiset sektoreiden ja alueiden väliset joustomekanismit, joilla hiilineutraalisuutta ja kestävää kehitystä voidaan edistää mahdollisimman kustannustehokkaasti. Tällaiset mekanismit voisivat ulottua myös kehittyviin maihin, muun muassa pääomaköyhään Afrikkaan, jonka väestön, kulutuksen ja kasvihuonepäästöjen on ennustettu lisääntyvän voimakkaasti seuraavien vuosikymmenien aikana. Keskittyminen pelkästään EU:n sisäisiin toimenpiteisiin voi johtaa lopputulokseen, jossa EU on saavuttanut omat tavoitteensa 2050, osin ehkä tarpeettoman korkein kustannuksin, mutta globaalit kasvihuonepäästöt eivät ole vähentyneet odotetulla tavalla erityisen köyhimpien maiden vähemmän suotuisan kehityksen takia.